

پرسش از تاریخ (مناسب برای کلاس‌های مجازی)

(قابل اجرا در کلاس‌های مجازی و حضوری)
زهره نقشبند معلم مطالعات اجتماعی دوره متوسطه
شهره شفیعی معلم مطالعات اجتماعی دوره متوسطه
حوزه‌های درسی: تاریخ، مطالعات اجتماعی، جامعه‌شناسی
مناسب برای پایه‌های نهم (مبحث فرهنگ و هویت) و پایه دهم
و یازدهم
مدت زمان اجرا: دو جلسه ۶۰ دقیقه‌ای

(طرح درسی برای تدریس تاریخ انقلاب اسلامی یا هر نقطه
عطف دیگری در تاریخ معاصر)

مرکز
پژوهش و
توسعه
آموزشی

مقدمه

تدریس تاریخ معاصر به دلیل جزئیات فراوان، ازدیاد روایت‌ها و تکثر تحلیل‌های موجود پیرامون آن، بسیار دشوار است. این دشواری زمانی که معلم‌ها خود را در تنگنای روایت رسمی تک‌بعدی می‌یابند شدت می‌گیرد. به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین چالش‌ها برای کلاس‌های تاریخ، فراهم آوردن امکان‌هایی برای فراروی از جزئیات روایت‌ها و وقایع به سوی طرح مسئله و پیوند دادن تاریخ به وضعیت فعلی است. رویکرد کلی این طرح درس ایجاد زمینه مناسب برای مخاطبان نوجوان است تا سوال‌های شخصی خود را بیابند و پویایی لازم را برای مطالعه تاریخ در خود باز یابند. در میان مباحث تاریخ معاصر، «انقلاب اسلامی»، شکل‌گیری و پیامدهای آن می‌تواند از دشوارترین مباحث برای کلاس‌های درس تاریخ باشد. روایت‌های رسانه‌ای رسمی و کلیشه‌های رایج درباره این موضوع، تکرار مباحث آن در کتاب‌های درسی دیگر مانند کتاب دینی و اشباع دانش‌آموزان از روایت‌ها و قضاوت‌های هرروزه والدین، موازی با روایت رسانه‌های داخلی و خارجی و فضای مجازی، ورود به این موضوع را حساس و در عین حال ضروری ساخته است. معلم‌های بسیاری ممکن است با این سوال مواجه شده باشند که چگونه ضمن برحذرماندن از تکرار روایت‌های رسمی و ایدئولوژیک، فضای امنی برای دانش‌آموزان فراهم کنند تا بتوانند بدون درگیری با محتوای صلب کتاب درسی، تاریخ را به پرسش بکشند و به بیشترخواندن و از زاویه دیگر خواندن ترغیب شوند. شکستن کلیشه کلاس تاریخ محدود به وقایع و سال‌ها و حرکت به سوی کلاسی که طرح پرسش می‌کند و مسیر را برای مطالعات آتی هموار می‌کند، تلاشی برای عبور از این درماندگی است.

اهداف تدریس

هدف این طرح درس ارائه داده‌های تاریخی درباره موضوع مورد بحث نیست. بلکه هدف مساله‌سازی برای ورود به تاریخ و آموزش نحوه مواجهه روشمند برای مطالعه تاریخ و به نوعی «جامعه‌شناسی تاریخی» است. دانش‌آموزان در پایان این طرح درس می‌بایست متوجه شوند که فرآیند پویای مطالعه تاریخ نه به خاطر سپردن روایت‌های ثابت و تغییرناپذیر، بلکه حادث شدن زنجیره‌ای از سوالات است که مطالعه تاریخ را هدفمند می‌کند.

ابزارهای مورد نیاز

دسترسی به اینترنت، لپ‌تاب یا تبلت یا تخته هوشمند، گروه مجازی برای کلاس‌های مجازی، دسترسی به google drive یا سایت porsline.ir برای طراحی پرسشنامه.

انتظارات

-انتظار می‌رود که در پایان این کلاس دانش‌آموزان پرسش و مساله شخصی خود را برای مطالعه تاریخ انقلاب پیدا کنند.
-انتظار می‌رود دانش‌آموزان با پویایی و سیالیت روایت‌های تاریخی آشنا شوند و درک کنند در هر دوره‌ای با توجه به وضعیت آن دوره، فهم خاصی از تاریخ ممکن می‌شود.

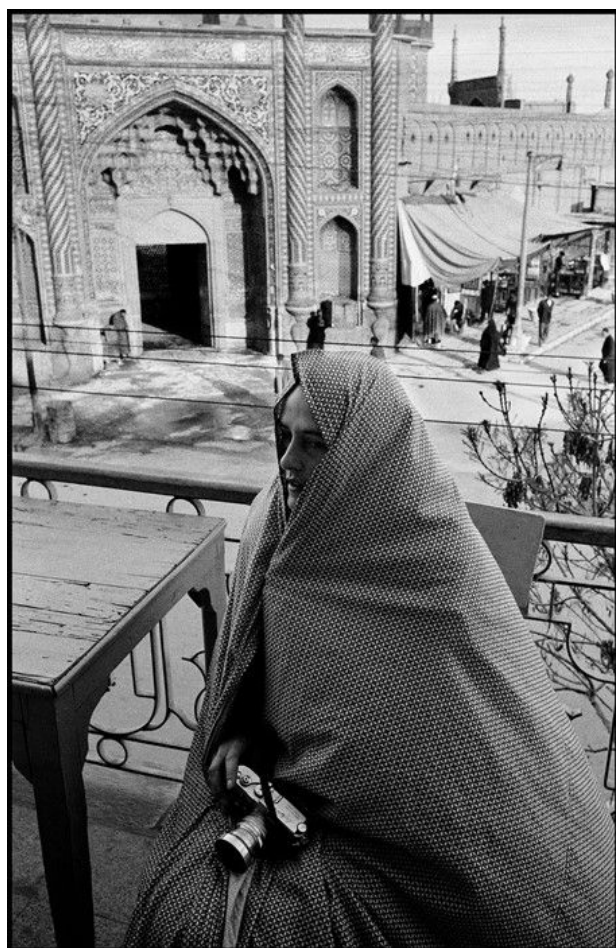
مراحل تدریس

الف) فرمی در گوگل^۱ یا سایت www.porsline.ir^۲ طراحی کنید و از پاسخ دهندگان بخواهید پرسشی که از تاریخ انقلاب اسلامی دارند را در فرم بنویسند. حتما در فرم سن و شغل پاسخ‌دهنده را بپرسید. می‌توانید از چیزی شبیه نمونه زیر برای توضیح فرمتان استفاده کنید:

قرار است گفتگویی پنهان با تاریخ از طریق این فرم داشته باشیم و از چند نسل بخواهیم تا در این گفتگو شرکت کنند. اگر قرار باشد به بهانه یافتن پاسخ به پرسشی یا روشن کردن نقطه تاریکی به سراغ بازخوانی «تاریخ انقلاب ایران و وقایع منتهی به آن» بروید آن پرسش چیست؟ پرسش را بنویسید.

ب) لینک فرم را با دانش‌آموزانتان به اشتراک بگذارید و از آن‌ها بخواهید فرم را پر کنند. به آن‌ها بگویید از والدینشان نیز بخواهند که فرم را به طور مجزا پر کنند. هم‌چنین خودتان آن را در اختیار تعدادی از همکارانتان قرار دهید.

ج) پس از تکمیل فرم، پاسخ‌ها را بدون این‌که دانش‌آموزان اطلاعات زمینه‌ای^۳ پاسخ‌دهندگان را ببینند، در اختیارشان بگذارید. از آن‌ها بخواهید پرسش‌ها را دسته‌بندی کنند، مضامین آن‌ها را شناسایی کنند و حدس بزنند مخاطبان احتمالی چه سن یا شغلی دارند. چند نمونه از پرسش‌هایی که دانش‌آموزان یا والدین یا معلمان در فرآیند اجرای طرح درس نوشته‌اند را در ادامه آورده‌ایم:

Inge Morath عکاس اتریشی در شهر قم، ۱۹۵۶ میلادی

۱ www.docs.google.com/forms

۲ این سایت برای کاربران فارسی زبان تجربه کاربری مناسب‌تری به همراه دارد.

۳ منظور از اطلاعات زمینه‌ای، اطلاعات شخصی پاسخ‌دهندگان مانند سن و شغل است.

- چرا انقلاب اسلامی شد و وجهه دینی گرفت؟ (دانش آموز)
- مردم دقیقا از چه چیز ناراضی بودند؟ (دانش آموز)
- چقدر به اهداف انقلاب رسیدیم؟ (معلم)
- به گفته سران نظام، انقلاب اسلامی، انقلابی بود که با اراده مردم شکل گرفته بود، چرا پس از انقلاب، نقش مردم در تصمیم گیری و اداره امور کمزنگ شد؟ (والدین)
- آیا مردم قوانین را انتخاب کردند؟ آیا همه مردم با شرایط بعد از انقلاب موافق بودند؟ آیا همه آنها موافق اسلام بودند؟ (دانش آموز)
- ...

د) در کلاس آنلاین (یا حضوری) لینک پاسخها همراه با اطلاعات زمینه‌ای را به شکل طبقه‌بندی شده با بچه‌ها به اشتراک بگذارید. اجازه دهید برداشت‌ها و نظراتشان را بگویند و از آنها بخواهید تفاوت پرسش‌های خود و معلمان و والدینشان را تحلیل کنند. می‌توانید برای هدایت بحث از پرسش‌های زیر استفاده کنید:
- چرا در حال حاضر این سوالات را درباره این برهه از تاریخ داریم؟ آیا ده سال پیش یا ده سال بعد نیز پرسش‌ها همین هستند؟

- آیا سوالات ما با سوالات پدر و مادرهایمان متفاوت است؟ اگر اینگونه است چرا؟
- این پرسش‌ها چه تصویری از وضعیت کنونیمان به ما می‌دهند؟

ه) در پایان بحث از آنها بخواهید مناسب‌ترین پرسش‌ها برای ورود به تاریخ معاصر را انتخاب کنند. حالا فضای کلاس کنجکاوی و حساسیت کافی را برای ورود به موضوع «انقلاب اسلامی» پیدا کرده است و احتمالا به خوبی می‌توانید همراهی دانش‌آموزان را برای مطالعه روایت انقلاب برانگیزید و به دنبال پاسخ پرسش‌ها بگردید.

منابع پیشنهادی:

هر منبعی که نگاه تحلیلی به تاریخ معاصر داشته باشد می‌تواند کمک‌کننده باشد. ما از منابع زیر استفاده کردیم:
فوران، جان (۱۳۹۴) مقاومت شکننده، تاریخ تحولات اجتماعی ایران، ترجمه احمد تدین، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.

یرواند، آبراهامیان (۱۳۹۲) تاریخ ایران مدرن، ترجمه‌ی محمدابراهیم فتاحی، نشر نی.

اطلاعات تماس:

@baztabschool

@baztabschool

ایمیل:

info@baztabschool.ir

وبسایت: baztabschool.ir